

Suomen kielen opiskelijasta tutkivaksi äidinkielen opettajaksi

Pohdin kirjoituksessani opinnäytetyön – erityisesti pro gradu -tutkielman – merkitystä äidinkielen ja kirjallisuuden aineenopettajaksi valmistuvien suomen kielen opiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittymiselle. Opinnäytetyötä arvioidaan ensisijaisesti tieteellisin kriteerein: se osoittaa opiskelijan kykyä soveltaa ja hyödyntää aiempaa tutkimusta, käsitellä aineistoa sekä tuottaa uutta tutkimustietoa. Opinnäytteellä on samalla keskeinen rooli, kun halutaan kouluttaa tutkivia opettajia sekä vahvistaa tutkimuksen ja kouluopetuksen vuoropuhelua. Vuoropuhelu on tärkeää sekä äidinkielen opetuksen kehittämiseksi että opettajien täydennyskoulutukselle, koska se mahdollistaa tieteellisen tiedon ja käytännön yhdistämisen. Tutkivan opettajan ideasta on puhuttu äidinkielen opetuksessa jo 1990-luvulla, ja tutkivan opettajuuden toteutumisesta on kirjoittanut esimerkiksi Rikama (2010).

Tarkastelen seuraavaksi, millaisia äidinkielen opetukseen liittyviä aiheita suomen kielen opiskelijat ovat 2000-luvulla tutkineet ja mitä opiskelijat tutkimuksillaan ovat tavoitelleet. Teen havainnot myös opinnäytteiden tieteellisestä ja soveltavasta merkityksestä. Lopuksi pohdin, millaiset aiheet antavat eväitä tutkivaksi opettajaksi kehittymiselle ja miten ainelaitokset voisivat kehitystä edistää. Havaintoni pohjautuvat opinnäytteiden tekijöiden itse muotoilemiin tutkimuskysymyksiin, tavoitteisiin sekä päätelmiin. Teen huomioita etenkin äidinkielen opetukseen liittyvistä aiheista, koska ne vai-

kuttavat kiinnostavan erityisesti opettajaksi aikovia suomen kielen opiskelijoita.

Yliopistokirjastojen yhteistietokannan Lindan mukaan äidinkielen opettamiseen liittyviä pro gradu -tutkielmia ovat 2000-luvulla tehneet eniten Helsingin yliopiston suomen kielen opiskelijat, sillä aineiston 82 tutkielmasta 45 on tehty siellä. Seuraavaksi eniten äidinkielen opettamista tutkivat Jyväskylän (16 tutkielmaa) ja Turun (11 tutkielmaa) yliopistojen suomen kielen opiskelijat. Helsingin yliopistossa suomen kielen opiskelijoita aloittaa joka vuosi noin 60 ja Jyväskylän sekä Turun yliopistoissa noin 30, mikä osaltaan selittää määrien eroja. Muissa yliopistoissa on tehty vain yksittäisiä äidinkielen opettamiseen liittyviä tutkielmia¹.

Opinnäytetietojen lisäksi olen käyttänyt pohdintojeni pohjana Turun yliopistossa syksyllä 2010 pitämäni ”Äidinkieli koulussa – näkökulmia tutkimukseen” -lukupiirin huomioita. Lukupiirissä pyrittiin esittelemään laajasti 2000-luvun tutkimusta, mutta painopiste oli syventävien opintojen opiskelijoiden esittelemässä pro gradu -tutkielmissa. Omat pohdintani nojaavat etenkin opiskelijoiden oppimispäiväkirjojen havaintoihin sekä tuntikeskusteluihin.

1. Eri yliopistojen opinnäytetyöt on järjestetty tietokannassa eri tavoin: esimerkiksi Helsingin yliopiston pro gradu -tutkielmat on asiasanoitettu mutta Turun yliopiston ei. Tämä hankaloittaa varman ja tasapuolisen haun tekemistä.

Mikä motivoi tutkimaan äidinkielen opetusta?

Äidinkielen opettamiseen liittyvät tutkimusaiheet kiinnostavat suomen kielen opiskelijoita usein siksi, että tutkimusaiheen voi yhdistää työhön ja tuloksilla on käytännön merkitystä. Tutkimusaiheen valintaa motivoivat myös työelämävalmiudet; graduntekijät toivovat, että tutkimus antaisi lisäeväitä opettajan työhön:

Vaikka yksittäisellä pro gradu -työllä ei olisikaan merkittävää vaikutusta uusiin oppikirjoihin, on tutkimuksestani varmasti hyötyä itselleni tulevana opettajana ja oppikirjojen käyttäjänä. Katsauksena kirjoittamisen opettamiseen ja oppikirjan rooliin siinä tutkimukseni voi hyödyntää myös muita äidinkielen opettajaksi opiskelevia. (Junkkari 2003: 5.)

Pian valmistuvana äidinkielenopettajana minua kiinnostaa tehdä tutkimusta jostakin sellaisesta aiheesta, joka nivoutuu läheisesti tulevaan työhöni ja tarjoaa aineksia sen ansiokkaaseen tekemiseen ja työssä kehittymiseen. (Junkkarinen 2006: 1.)

Aihe on minulle läheinen, sillä tulevana äidinkielen ja kirjallisuuden opettajana toivon, että voin työssäni ottaa huomioon oppilaiden omat nuorisokulttuurista nousevat tekstimaailmat mutta myös tutustuttaa oppilaita jatko-opintojen ja työelämän kannalta tärkeisiin tekstilajeihin. (Purora 2009: 1.)

Henkilökohtaisen motivaation ja tavoitteiden lisäksi opiskelijat haluavat tutkimuksillaan lisätä tietoa äidinkielen

opettamiseen liittyvistä aiheista. Motivaatio saattaa liittyä myös opetuksen kehittämiseen:

Lähtökohtani ei ole yksinomaan deskriptiivinen, vaan mukana on myös jonkin verran arvioivia kommentteja. Haluan puuttua myös opetuksen epäkohtiin ja puutteellisuuksiin. (Lähteenmäki 2000: 5.)

Haluan pro gradu -tutkielmassani tarjota avaimia ja työkaluja tämän päivän tutkivalle opettajalle tehtävänäntöjen kehittämiseen, oppilassuhteen parantamiseen ja ennen kaikkea yhä tehokkaamman ja paremman opetuksen tavoittelemiseen. (Joutseno 2002: 1.)

Tutkimuksen keskeisenä pyrkimyksenä on nostaa esille mahdollisuuksia ja haasteita, joita Internet vielä melko uutena mediana tarjoaa mediakasvatukselle sekä äidinkielen ja kirjallisuuden opetukselle. (Räihä 2008: 1.)

Tutkimalla opettajia yritän löytää syitä siihen, miksi vapaa-ajan tekstejä ei käytetä opetuksessa. (Purora 2009: 2.)

Tavoite kehittää äidinkielen opetusta palvelee kuitenkin myös tutkimusta. Usein opiskelijat asettavatkin tutkimustiedon lisäämisen työn ensisijaiseksi tavoitteeksi:

Pidän uutta kielitiedettä ja kasvatustiedettä yhdistelevää tutkimusta tarpeellisena, sillä perinteisesti oppituntin tapahtumia on tutkittu lähinnä käyttäytymisilmiöinä, eikä opetuksen kieltä ja vuorovaikutusta käsittelevää

kirjallisuutta ole kovinkaan paljon. (Joutseno 2002: 1.)

Kriittinen lukutaito on siis keskeinen tekstitaidon kokeessa vaadittava taito. – – Onkin kiinnostavaa, millaiset valmiudet kriittiseen lukutaitoon äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirjat antavat. – – Koska tekstitaidon koe on kokeena nuori ja uudenlainen ja sitä koskevaa tietoa ja tutkimusta on vielä verrattain vähän, tekstitaidon koetta koskevaa tutkimustietoa tarvitaan. (Tiuraniemi 2010: 3.)

Mitä opiskelijat ovat tutkineet?

Suomen kielen pro gradu -tutkielmissa tarkastellaan etenkin perusopetuksen yläkoulun sekä lukion äidinkielen opetusta ja oppilaiden osaamista; määrällisesti lukioon liittyviä töitä on jonkin verran enemmän. Ammatillisen äidinkielen opetusta ja oppilaiden osaamista puolestaan tutkitaan erittäin vähän, eivätkä suomen kielen opiskelijat tee tutkimusta myöskään alakoulun opetuksesta ja oppilaiden taidoista, vaan alakoulua tutkitaan pääasiassa opettajankoulutuslaitoksissa. Helsingin yliopistossa on kuitenkin tehty joitain opinnäytteitä alakoulun luokahuonevuorovaikutuksesta (esim. Auvinen 2001).

Kun arvioidaan yleisesti tutkielmien keskeisiä aihealueita, yläkoulun puolella tutkimus näyttäisi keskittyvän perinteisistä äidinkielen osa-alueista etenkin kirjoittamiseen mutta myös kielioppiin; lisäksi tutkimukset yhdistävät näitä osa-alueita. Tärkeitä opinnäytteiden aiheistoja ovat oppikirjat ja oppilaiden tekstit. Yläkoulun oppikirjoista on tutkittu esimerkiksi tekstien ja tekstitaitojen (Karhunen 2007), kirjoittamisen (Ti-

ainen 2008) sekä esimerkiksi subjektin (Niittylä 2006), objektin (Lähteenmäki 2000) ja modusten opettamista (Leppäjoki 2004). Yläkoulun oppilaiden tekstejä tutkivissa töissä on selvitetty esimerkiksi kirjoitelmien puhekielisiä piirteitä (Jussila 2002), kirjoitelmien yleisimpiä lauseenvastikkeita (Kunnaala 2000), referaatteja kahdeksaluokkalaisten kertomuksissa (Nuolioja 2002), kirjoitelmien leksikaalista koheesiota ja tarkoitesuhteita (Ojala 2002) sekä kirjoitelmien substantiivilausekkeiden rakennetta (Virkkunen 2000).

Huomattava osa 2000-luvulla tehdystä pro gradu -tutkimuksista käsittelee lukion kirjoittamista (tarkemmin ks. Juvonen ym. 2011). Näissä tutkimuksissa aineistona ovat lukiolaisten kirjoitelmat, Helsingin yliopistossa etenkin ylioppilasaineet. Kirjoitelmista on tutkittu erilaisia asioita: Tekstien rakennetta ja rakentamistapoja tarkastelevat esimerkiksi tutkimukset aineiden dialogisista ja argumentoivista piirteistä (Kaurala 2002) ja pohjatekstiin viittaamisesta (Puolakka 2008). Erilaisia konstruktioita ja ilmaissukeinoja ylioppilasaineissa selvittävät esimerkiksi tutkimukset konditionaalista (Huhtamäki 2006), *minä-* ja *itse-*rakenteista (Kaunetsalo 2006) sekä silvulauseista (Lehtinen 2006). Lisäksi aineiden oikeinkirjoitus on yksi suomen kielen opiskelijoita kiinnostava tutkimusaihe (esimerkiksi Louhema 2008). Jonkin verran tutkimusta tehdään myös lukion oppikirjoista mutta selvästi kirjoitelmia vähemmän. Oppikirjatutkimusta on tehty esimerkiksi oppikirjojen kirjoittamis- ja kirjoittajakäsityksistä (Junkkari 2003) sekä oppikirjojen antamista valmiuksista suorittaa tekstitaidon kokeen kriittisen lukutaidon tehtäviä (Tiuraniemi 2010).

Millainen merkitys opiskelijoiden tutkimuksilla on?

Pro gradujen tekijät pyrkivät arvioimaan tutkimustaan ja tuloksiaan työn lopun päätelmissä. Opiskelijat näkevät oman tutkimuksensa merkityksen tavoitteidensa mukaisesti sekä henkilökohtaisena että oppiaineen opetusta kehittävänä ja soveltavana. Tutkimuksen henkilökohtainen merkitys ja opettajan työhön kehittyminen näkyvät esimerkiksi seuraavissa loppusanoissa:

Omalle ammatilliselle identiteetilleni on ollut tärkeää, että olen saanut aineistoni lukiolaiset oppaikseni. Tutkimustyö ja opiskelijoiden kirjoitelmat ovat auttaneet minua oivaltamaan opetustyöstä jotakin ensiarvoisen tärkeää: nimittäin mitä kirjoittamisen opettaminen oikeastaan on. (Laine-Patana 2005: 102.)

– – tämän tutkimusprosessin aikana olen saanut paljon lisää tietoa, kokemuksia ja valmiuksia tarkastella, analysoida ja reflektoida omaa toimintaani kirjoittamisen opettajana, arvioijana ja ohjaajana. (Hovila 2009: 141.)

Monien tutkimusten tuloksia voisi tekkijöiden mielestä käyttää apuna oppiaineen kehittämisessä tai jatkotutkimuksen pohjana:

Koska tutkimukseni perusteella opettajat kokevat arvioinnin ja palautteen antamisen haastavaksi ja osin työlläksikin, olisi kaikkia tahoja hyödyttävää ryhtyä pohtimaan keinoja, joilla arviointia ja palautteenantoa saataisiin yhtenäisemmäksi, toimi-

vammaksi ja mielekkäämmäksi. (Hovila 2009: 141.)

Analyysini ja aiemman tutkimuksen pohjalta voi todeta, että oppikirjojen tiedon tulisi olla yksiäänisen sijaan moniäänistä. Jotta opiskelijoista tulisi kriittisiä lukijoita tulisi oppikirjojen esitellä erilaisia näkemyksiä ja kertoa, miten tieto on hankittu. (Tiuraniemi 2010: 105.)

Tulosten soveltamista pitäisi edistää

Äidinkielen opetusta tutkitaan määrällisesti eniten pro gradu -tasolla. Tutkielmia julkaistaan edelleen vähän verkossa, eikä niistä juurikaan tiedoteta esimerkiksi Äidinkielen opettajain liiton lehdessä *Virkkeessä*. Opiskelijat jalostavat tutkielmiaan harvoin tieteellisiksi tai yleistajuisiksi artikkeleiksi, sillä he työllistyvät valmistuksen jälkeen melko hyvin eivätkä välttämättä ehdi työstää tutkielmatekstia julkaistavaksi laajemmalle yleisölle. Tutkimusten hyödynnettävyyden kannalta tämä on selkeä puute, koska opiskelijat toivovat, että tutkielmilla olisi käytännön hyötyä ja sovellusarvoa.

Opiskelijat kokevat, että he haluavat kerätä ja tutkia aineistoja, joita suomen kielen yliopisto-opetuksessa on tuotu esille vähän mutta joiden tuntemisesta on hyötyä opettajan ammatin kannalta. Tällaista ammatillista näkökulmaa palvelevat erityisesti oppikirjatutkimukset ja asenteita ja käytäntöjä selvittävät opettajien ja oppilaiden haastattelu- ja kyselytutkimukset. Oppikirjatutkimukset antavat lisäksi tutkielmien ohjaajille ja tarkastajille tietoa oppikirjojen sisällöistä ja eroista, mutta ilman laajempaa tiedottamista niiden tulokset jäävät todennäköisesti usein oppikirjailijoilta ja kustanta-

jilta huomioimatta. Oppikirjojen tekijät ja kustantajat eivät välttämättä myöskään näe jonkin yksittäisen opetettavan asian merkitystä kirjasarjan kokonaisuudessa niin ratkaisevaksi, että kirjasta esimerkiksi tehtäisiin tutkimuksen pohjalta uusi painos.

Tieteellisesti antoisimpia ovat sellaiset äidinkielen opettamiseen liittyvät aiheet, jotka kytkeytyvät tutkimushankkeiden tai muiden ajankohtaisten tutkimusten avulla osaksi kokonaisuutta tai tieteellistä keskustelua. Kiinnostavia ovat esimerkiksi Helsingin yliopiston ylioppilasainekorpuksesta tehdyt tutkimukset erilaisista konstruktioista (esim. Huhtamäki 2006; Puolakka 2008; Toivola 2003) sekä ajankohtaiset mutta vielä melko tutkimmattomat aineistot, esimerkiksi äidinkielen tekstitaidon koe (Tiuraniemi 2010).

Mikä kannustaa opettajia tutkijoiksi?

Myös jatkotutkimusta tekeviä tutkivia opettajia kiinnostavat erityisesti oman työn arjesta nousseet tutkimusaiheet. Esimerkiksi Ranta (2007: 14) kuvaa tutkimuskiinnostustaan väitöskirjansa johdannossa seuraavasti:

Tutkimukseni lähtökohtana on siis käytännön työtä tekevän opettajan halu saada tietoa siitä, tuotetaanko joillakin menettelyillä onnistuneempia tekstejä kuin joillakin toisilla.

Mikkonen (2010) kuvailee tutkimusaiheensa valintaa väitöskirjansa esipuheessa puolestaan näin:

Kipinä tutkimustyöhön syntyi tehdesäni opetusharjoittelua ja kasvatustieteen opintoja yli kymmenen vuotta

sitten: tein innokkaasti silloista proseminarityötäni lukiolaisten aineistopohjaisista aineista ja päätin, että haluan tutkia koulun tekstejä lisää. Näin olenkin tehnyt pro gradu -työssä, lissensiaatintutkimuksessa ja nyt käsillä olevassa väitöstutkimuksessa.

Samaan tapaan aiheenvalintaansa kuvaa yksi graduntekijäkin:

Kiinnostukseni ylioppilasaineiden tutkimiseen on lähtöisin opettajuudesta. Tutkielmani avulla halusin käytännössä selvittää, miten abiturientit käyttävät pohjatekstejä omissa aineissaan. Samalla toivoin saavani selvyttä siihen, mihin asioihin opettajan tulisi opetuksessaan kiinnittää erityistä huomiota; näyttäisikö jokin asia aiheuttavan ongelmia useimmille oppilaille. Ylioppilaskokeen uudistuttua aineistonkäyttö ja sen opetus on opettajalle ajankohtainen kysymys. (Puolakka 2008: 1.)

Äidinkielen opetukseen liittyvistä aiheista tutkivan opettajan kipinän näyttäisivät siis sytyttävän erityisesti sellaiset, joissa tutkitaan oppilaiden kieltä ja äidinkielen taitoja sekä opetuksen ja luokkahuoneen käytäntöjä. Oma kiinnostus kuitenkin harvoin riittää, kun arki vie aikaa. Tarvitaan hankerahoitusta, hyvää ohjausta sekä tutkija- ja työyhteisöjen tuki.

PÄIVI LAINE
paipel@utu.fi

Lähteet

AUVINEN, JONNA 2001: *Ja kaikki kuuntelee nyt ohjeita. Tapaustutkimus luokanopettajan ohjailevasta puheesta 1. ja 3. luok-*

- kalla. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- HOVILA, ELINA 2009: *"Napakka teksti – huomiota myös pilkuille! :)". Äidinkielen opettajat palautteenantajina*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, suomen kieli.
- HUHTAMÄKI, ANNA 2006: *"Ja tämä oikeus tulisi taata kaikille!"*. *Konditionaalien funktiot ylioppilasaineiden lopetuksissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, suomen kieli.
- JOUTSENSO, JUTTA 2002: *Mitä täs pitää tehdä? Tapaustutkimus tehtäväjaksosten ongelmista peruskoulun vuosiluokilla 8 ja 9*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- JUNKKARI, KAISU 2003: *Kirjoittaminen ja kirjoittaja lukion äidinkielen oppikirjasarjan tuottamana*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- JUNKKARINEN, SARI 2006: *"Ei tää äidinkieli ole kovin turhaa, mutta ei se oikein kiinnosta."* *Yhdeksäluokkalaisten ja äidinkielen opetus*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, suomen kieli.
- JUSSILA, RIIKKA 2002: *Puhekielisten piirteiden tarkastelua yhdeksäluokkalaisten kirjoitelmista*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- JUVONEN, RIITTA – KAUPPINEN, ANNELI – MAKKONEN-CRAIG, HENNA – LEHTI-EKLUND, HANNA 2011: *Mitä lukiolaisten kirjoittamisesta on tutkittu?* – Anneli Kauppinen, Hanna Lehti-Eklund, Henna Makkonen-Craig & Riitta Juvonen (toim.), *Lukiolaisten äidinkieli. Suomen- ja ruotsinkielisten lukioiden opiskelijoiden tekstimaisemat ja kirjoitustaitojen arviointi* s. 27–61. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1304. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KARHUNEN, LAURA 2007: *Teksti ja tekstitaidot yläkoulun seitsemännän luokan oppikirjoissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, suomen kieli.
- KAUNETSALO, KATARIINA 2006: *Minä ja itse ylioppilasaineissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, suomen kieli.
- KAURALA, EIJA 2002: *Argumentoivan ylioppilasaineen dialogisten ja argumentoivien piirteiden tarkastelua*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KUNNAALA, ELLA-MARI 2000: *"Pikahissillä kiidettyäni..."*. *Yleisimmät lauseenvastikkeet eräiden 7.-luokkalaisten kirjoitelmissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LAINEN-PATANA, SATU 2005: *Minä kirjoittajana. Identiteetit, subjektit ja persoonat lukion 1. vuoden opiskelijoiden omaa kirjoittamista pohdiskelevissa teksteissä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEHTINEN, KAISA 2006: *Ylioppilasaineiden kirjoittajat sivulauseiden käyttäjinä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, suomen kieli.
- LEPPÄJOKI, KRISTIINA 2004: *Modusten käsittely peruskoulun 8. luokan äidinkielen oppi- ja harjoituskirjoissa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli.
- LOUHEMA, SUVI 2008: *Millaista mahtaisi ollakkaan elämämme ilman omaa suomenkieltämme? Lukiolaisten oikeinkirjoitusnormien hallinta kirjoitelmissa*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli.
- LÄHTEENMÄKI, TUOMAS 2000: *Peruskoulun äidinkielen oppikirjojen esitys*

- suomen kielen objektista. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli.
- MIKKONEN, INKA 2010: "Olen sitä mieltä, että...". *Lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi*. Jyväskylä Studies in Humanities 135. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- NIITYLÄ, MINNA 2006: *Ja tekijästä tulee subjekti. Subjektin opettaminen 1990-luvun oppikirjoissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, suomen kieli.
- NUOLIOJA, KATRI 2002: *Referaatti Kulosaaressa yhteiskoulun kahdeksaluokkalaisten kertomuksissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- OJALA, TIINA 2002: *Leksikaalinen koheesio ja tarkoituksuhteet yläkoulukaisten koululaisten kirjoitelmissa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PUOLAKKA, OUTI 2008: *Pohjatekstistä poimittua. Pohjatekstiin viittaaminen aineistoaineessa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, suomen kieli.
- PUROLA, RIIKKA 2009: *Autenttinen materiaali ja nuorten vapaa-ajan tekstit äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa. Opettajien käsityksiä ja asenteita*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, suomen kieli.
- RANTA, TUULA 2007: *Kirjoittamisprosessi teksteinä. Tekstilingvistinen näkökulma abiturienttien tekstintuottamisen eteenpäin*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja nro 50. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- RIKAMA, JUHA 2010: Tutkiva opetus on tullut vihdoinkin, toivottavasti jäädäkseen. – *Virke* 2/2010 s. .
- RÄIHÄ, HEIDI 2008: "Hyötyä, huivia ja huijausta Internetissä". *Internetin käsittelyn näkökulmia yläkoulun äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirjoissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, suomen kieli.
- TIAINEN, PILVI-SISKO 2008: *Kirjoittamisen opetus ja ohjaus yläasteen äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirjoissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, suomen kieli.
- TIURANIEMI, JOHANNA 2010: *Lukion äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirjojen antamat valmiudet tekstitaidon kokeen kriittistä lukutaitoa vaativien tehtävien suorittamiseen*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos, suomen kieli.
- TOIVOLA, MARI 2003: *Otsikoi itse. Ylioppilasarjojen itse keksityt otsikot*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- VIRKKUNEN, SUSAN 2000: *Kulosaaressa yhteiskoululaisten kirjoitelmien substanssi- ja muotoilun rakenne*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.